

nder sig till dig som arbe-
ur och är tänkt att fung-
LATHUND FÖR SAMTAL MED VÅLDSUTSATT KVINNOR
p i bemötandet av vålds-
UTAN PERMANENT UPPEHÅLLSTILLSTÅND (PUT)
n befinner sig i asylproces-
allstillstånd eller befinner
nytnings enligt 2-årsregeln.
ller information om lag-
som kan vara bra att känna
tar på en kvinnojour samt
tinformation. Lathunden
RIGES KVINNOLOBBY.

Denna lathund vänder sig till dig som arbetar på en kvinnojour och är tänkt att fungera som ett redskap i bemötandet av våld-
sutsatta kvinnor som befinner sig i asylprocessen, saknar uppe-
hållstillstånd eller befinner sig i Sverige på anknytning.

Lathunden togs fram för utbildningen **ASYL, KÖN OCH VÅLD** 13–14 mars 2010 för kvinnojourer. Utbildningen är en del av Sveriges Kvinnolobby:s projekt **KVINNOR I ASYLPROCESSEN** som pågår under våren 2010 och som syftar till att stärka rättigheter-
na för våldutsatta kvinnor som befinner sig i Sverige utan permanent uppehållstillstånd.

SVERIGES KVINNOLOBBY (SKL) är en partipolitiskt obunden och ideellt verksam paraplyorganisation för svensk kvinnorörelse. Under paraplyet finns 40 medlemsorganisationer som arbetar för att stärka kvinnors position i samhället.

Organisationen vilar på feministisk grund och verkar för kvinnors fulla mänskliga rättigheter. Verksamheten utgår från FN:s Kvinnokonvention (CEDAW) och Beijing Platform for Action.

Sveriges Kvinnolobby är den svenska sektionen inom The European Women's Lobby (EWL), den europeiska paraplyor-
ganisationen för nationella och europeiska kvinnoorganisation-
er med mer än tvåtusen medlemsorganisationer i Europa.

Läs mer på www.sverigeskvinnolobby.se

FÖRFATTARE: Maria Bexelius

1. Stöd till våldsutsatta asylsökande kvinnor och flickor

VAD SÄGER LAGEN?

Enligt den svenska utlänningslagen (4 kap. 1§) är **en flykting** en utlänning som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, politisk eller religiös uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till viss samhällsgrupp och inte kan få ett skydd från myndigheterna i hemlandet.

En person som söker asyl kan få uppehållstillstånd enligt utlänningslagens paragrafer om flyktingstatus (enligt ovan), skyddsbehövande (4 kap. 2–2 a.§) och synnerligen ömmande omständigheter (5 kap. 6 §).

KOM IHÅG ATT

■ **Kunskap om kvinnors rättigheter** under asylprocessen är avgörande för att en kvinna ska kunna fatta väl underbyggda beslut, ställa relevanta krav på t.ex. sitt offentliga biträde och Migrationsverket och hävda sina rättigheter under processen.

■ **Tipsa om broschyren** *Är du kvinna eller flicka och söker asyl i Sverige?* som finns på 12 språk och om Rådgivningsbyråns hemsida för asylsökande kvinnor, www.sweref.org/kvinnor. Är hon i omedelbart behov av konkreta tips och samtal kring asylprocessen kan du läsa direkt ur broschyren eller på hemsidan. På hemsidan finns även tips anpassade till var i processen hon befinner sig som t.ex. före ansökan, vid överklagan eller efter avslag.

■ Informera om att **risk för mäns våld och grov könsdiskriminering kan leda till flyktingstatus** eller annat skydd i Sverige, oavsett om det är staten, maken, familjen eller andra enskilda personer i hemlandet som hotar. Men det ställs höga krav; hon måste övertyga svenska myndigheter och/eller domstolar om

att alla kriterier i flyktingdefinitionen eller de andra grunderna för uppehållstillstånd är uppfyllda. Hennes offentliga biträde kan vid argumentationen bland annat **ta hjälp av FN: s flyktingorgan UNHCR: s riktlinjer** och Migrationsverkets riktlinjer om genusperspektivet på asylutredning och bedömning, liksom handboken *Asylrätt, kön och politik* (se Lästips/fördjupning).

■ Informera om vikten av att **Migrationsverket snarast får kännedom om alla hennes asylskäl**, även om det rör smärtsamma erfarenheter av och rädslor för könsrelaterat våld och könsdiskriminering. Visa förståelse för att det är svårt att berätta, men betona att uppgifter som kommer fram sent i processen riskerar att ifrågasättas av Migrationsverket eller domstolarna.

■ Informera kvinnan om att hon, vid **hot om våld under asylprocessen**, har rätt till skydd mot mäns våld och dödshot. Sverige har en skyldighet att ge alla som befinner sig i landet rätt till skydd mot könsrelaterat våld. Asylsökande kvinnor kan möta problem med att få **kostnader för skyddade boenden** betalda av Migrationsverket. Fråga om hon vill att du ska hjälpa henne i kontakten med handläggaren på Migrationsverket i fråga om stöd och skyddat boende.

Stödsamtal

Lyssna på kvinnans erfarenheter av könsrelaterat våld och diskriminering i hemlandet, i Sverige eller annat land. Kom ihåg att hon kanske aldrig tidigare har berättat för någon om sina upplevelser av fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld från stat, familj eller enskilda. Erbjud fortsatt samtalsstöd och **för gärna anteckningar** utifall att hon önskar fortsatt stöd av jouren i kontakt med offentligt biträde, Migrationsverket eller domstolar.

Förklara att hon är expert på sitt liv och att det är viktigt att just hennes åsikter, tankar och känslor kring dessa frågor förmedlas till de som ska fatta beslut. Risken för missförstånd och avslag ökar om hon inte själv berättar utförligt vad som hänt tidigare och vad hon är rädd ska hända om hon utvisas.

Vid samtal om asylskäl är det viktigt att beröra följande frågor och/eller att informera om att hon bör fundera kring dem och berätta detaljerat för sitt offentliga biträde, Migrationsverket eller Migrationsdomstolen.

- Vilka problem hade hon innan hon kom till Sverige, inklusive eventuella erfarenheter av könsrelaterat våld och könsdiskriminering från stat eller enskilda? Från barndom till flykt.
- Hur mår hon nu och hur påverkas hon av sina erfarenheter av våld?

- Vilka problem (våldtäkt, misshandel, social utstötning med risk att tvingas in i prostitution, grov könsdiskriminering, tvångsgifte etc.) fruktar hon vid en utvisning?
- Varför hon tror att hon skulle få dessa problem och om hon vet andra i liknande situation som fått sådana problem?
- Vem eller vilka är hon rädd för, och varför?
- Vilka politiska åsikter har hon generellt och om könsroller i stat, samhälle och familj?
- Har hon organiserat sig i parti eller organisation, misstänks vara i opposition till myndigheter eller andra grupper, eller medvetet eller omedvetet brutit mot normer kring kön och sexualitet och därför utsatts för eller riskerar bestraffning?
- Hur tänker hon kring möjligheten, generellt och som kvinna, att få skydd från polis och andra myndigheter, likaså om hon själv eller andra kvinnor sökt och fått skydd från myndigheterna i hemlandet?
- Hur tänker hon kring möjligheten, generellt och som kvinna, att flytta inom landet och bosätta sig där? Vad skulle hända med tanke på fysisk säkerhet, bostad, arbete och försörjning?

Intyg

Vid behov kan jouten skriva ett **intyg som behandlar hennes kontakt med jouten, våldserfarenheter och fruktan för könsrelaterad förföljelse**. Kontakta i så fall biträdet innan intyget skrivs. All skriftlig information bör nå myndigheter och domstolar via det offentliga biträdet.

Ett intyg kan, förutom asylberättelsen, även innehålla kunskap om problematiken kring mäns våld mot kvinnor (normaliseringsprocessen, våldskonsekvenser, eller orsaker till varför kvinnor och flickor ofta dröjer att berätta om våld samt är ovilliga att polisanmäla) och som har relevans för hennes situation. Stäm av med hennes biträde.

Intyget skickas till det offentliga biträdet, som i sin tur kan vidarebefordra uppgifterna till Migrationsverket eller Migrationsdomstolen inom ramen för en juridisk argumentation för flyktingstatus eller uppehållstillstånd på annan grund.

FÖR JURIDISK RÅDGIVNING och mer detaljerad och uppdaterad information om lag och praxis, kontakta Rådgivningsbyrån, Amnesty, Röda Korset eller andra organisationer (se lathundens baksida för kontakt-detalyer) läs kap 7, 8, 10 och 11 i Asylrätt, kön och politik och sök i Migrationsverkets databas LIFOS.

2. Stöd till våldsutsatta kvinnor med tillfälliga uppehållstillstånd (*2-års regeln*)

VAD SÄGER LAGEN?

I utlänningslagen 5 kap. 16 § står att en person som beviljats ett **tidsbegränsat uppehållstillstånd** på grund av familjeanknytning får beviljas ett nytt tidsbegränsat eller permanent uppehållstillstånd på den grunden endast om förhållandet består. [...] Om det finns särskilda skäl, får permanent tillstånd ges före tvåårsperiodens slut. Om förhållandet upphört får uppehållstillstånd ändå ges, om:

1. utlänningen har särskild anknytning till Sverige,
2. förhållandet har upphört främst på grund av att i förhållandet utlänningen, eller utlänningens barn, utsatts för våld eller för annan allvarlig kränkning av sin frihet eller frid, eller
3. andra starka skäl talar för att utlänningen skall ges fortsatt uppehållstillstånd.

KOM IHÅG ATT

■ **Huvudregeln vid brusten anknytning är att kvinnan utvisas** om förhållandet bryts inom två år, men **det finns tre undantagssituationer**. Erbjud dig att samtala kring hennes situation för att ta reda på om någon eller några av undantagssituationerna kan vara relevanta för just henne.

ANGÅENDE PUNKT 1 – **anknytning**. Samtala kring hennes och hennes eventuella barns kontakter med det svenska samhället och informera om att intyg från skola, SFI, arbetsplats, jour, förskola m.fl. kan vara bra om de styrker anknytning till det svenska samhället.

ANGÅENDE PUNKT 2 – **våld**. Samtala kring hennes relation, ankomsten till Sverige, erfarenheter av olika former av psykiskt, fysiskt och sexuellt våld samt eventuell polisanmälan och dom. Samtala kring hur hon tänkt vid frånvaro av anmälan eller om valt att ej medverka i utredning. Informera om bevisregler för att höra om hon har dokumentation om våld någonstans ifrån. Informera om kvinnojourens möjlighet att skriva intyg.

ANGÅENDE PUNKT 3 – **andra starka skäl**. Samtala kring hur hon ser på risken att bli utvisad till hemlandet. Är hon rädd att utsättas för social utstötning och/eller könsdiskriminering, könsrelaterat våld eller annan förföljelse från stat, samhälle, familj, exmake eller annan enskild? Är hon rädd p.g.a. sitt kön och/eller sexualitet? Informera om att hot om könsrelaterat våld eller att inte kunna leva som kvinna eller hbt-person också utgör asylskäl (se avsnitt 1. Stöd till våldsutsatta asylsökande kvinnor). Om denna situation uppstår kan det vara bra att till exempel kontakta Rådgivningsbyrån för diskussion och aktuell information om asylprocessen, lag och praxis för kvinnor med liknande skäl från samma land.

Kontakten med Migrationsverket

■ Informera om att Migrationsverket, när man får vetskap om brusten anknytning, **kallar till en intervju** för att få information om situationen, vad som hänt och hur hon känner inför att återvända till hemlandet. Inför en sådan intervju har hon rätt att önska kön på handläggare och tolk. Hon kan också be att få ta med en stödperson från kvinnojouren till intervjun.

■ Informera om att hon vid en sådan intervju **bör berätta så mycket som möjligt om våldsrelationen**, sin situation och sina tankar om framtiden (i relation till undantagssituationerna i utlänningslagen, samt försöka styrka sina uppgifter med skriftlig dokumentation). Du kan även föreslå att hon **skriver ner sin historia** själv, som komplement till övrig dokumentation från t.ex. kvinnojour, sjukhus, polis och socialtjänst.

■ Informera om att Migrationsverket, vid risk för avslag och utvisning, utser ett **offentligt biträde** som därefter ska företräda henne och tillvarata hennes intressen i kontakten med Migrationsverket och vid ett eventuellt överklagande. Hon kan då önska kön på biträde. Ge henne tips på bra biträden. Hon har **rätt att överklaga ett avslag** från Migrationsverket till Migrationsdomstolen inom tre veckor.

OM HON BESTÄMT SIG FÖR ATT GÅ TILLBAKA TILL VÅLDSAM PARTNER, BETONA:

Att hon har rätt till ett liv utan våld och andra kränkningar, men att det är hennes beslut och att jouren finns där för henne om hon vill diskutera sin situation och ha skydd och/eller stöd vid myndighetskontakt.

Tipsa henne om att skriva dagbok, vilket kan vara bra i ett senare skede vid kontakt med t.ex. polisen och Migrationsverket.

För detaljerad och uppdaterad **INFORMATION OM LAG, FÖRARBETEN OCH PRAXIS**, kontakta t.ex. Rådgivningsbyrån, Röda Korset, sök i Migrationsverkets databas LIFOS och läs kapitel 12 i handboken Asylrätt, kön och politik resp. ROKS rapport *Täckmantel: äktenskap – Kvinnojourernas erfarenhet av fru-import*.

3. Stöd till våldsutsatta papperslösa kvinnor

KOM IHÅG ATT

■ **Rätten till skydd mot könsrelaterat våld ska gälla alla i Sverige, utan diskriminering på grund av legal status eller av annat skäl.** Irreguljära migrantkvinnor (s.k. papperslösa kvinnor) förvägras däremot ofta den rätten på grund av att de vistas olagligt i landet och därför antingen undviker myndighetskontakt av rädsla för utvisning eller nekas skydd av myndigheter och/eller t.o.m. en del kvinnojourer. Dessa kvinnor löper ökad risk att hamna i/stanna kvar i våldsamma relationer, att utsättas för sexuellt våld av arbetsgivare eller okända män eller att tvingas in i prostitution.

■ Det är inte olagligt att, utan vinstintresse, upplåta rum åt personer som vistas olagligt i landet (jfr utlänningslagen 20 kap. 7 §).

■ Vid tveksamheter kring jourens policy, diskutera inom jouren och samarbeta med andra kvinnojourer för att våldsutsatta papperslösa kvinnor ska kunna ges samtalsstöd och skyddad boende på kvinnojour vid hot om våld i Sverige.

■ Om hon gått igenom hela asylprocessen och **fått avslag från Migrationsöverdomstolen**, kan man endast stoppa utvisningen eller få ny prövning om det finns nya omständigheter. Detta är mycket svårt. Kontakta t.ex. Rådgivningsbyrån för mer information och samtala gärna med kvinnan för att utröna om det finns nya omständigheter som hon inte berättat om förut.

■ Om hon aldrig varit i kontakt med Migrationsverket men är rädd för att återsändas till hemlandet, ge information eller tipsa om hur hon kan få information om asylprocessen, asyltagstiftningen och rätten att söka asyl (se avsnitt 1. Stöd till våldsutsatta asylsökande kvinnor och flickor).

4. Stöd till kvinnor som utsatts för/fruktar människohandel

KOM IHÅG ATT

■ Kvinnor kan under vissa omständigheter **få tidsbegränsat uppehållstillstånd** som bevispersoner för den tid de behöver delta i rättsprocessen mot förövarna. Det finns ett samarbete mellan Polisen, Migrationsverket och Socialtjänsten i dessa frågor.

■ Risk för prostitution eller människohandel utgör asylskäl som i vissa fall kan leda till flyktingstatus eller skydd på annan grund. Se t.ex.

UNHCR:s riktlinjer *Guidelines on International Protection No. 7 on Victims of Trafficking*, www.unhcr.org.

■ Om kvinnan fruktar att återvända till hemlandet, diskutera hennes fruktan och informera om rätten att söka asyl, asyltagstiftning och process (se avsnitt 1. Stöd till våldsutsatta asylsökande kvinnor och flickor).

För mer information hänvisa till Rådgivningsbyrån och Röda Korset för juridisk rådgivning om utlänningslagen och frågor om juridiskt ombud. För rådgivning om sjukvård och hälsa hänvisa till Röda Korsets vårdförmedling, Läkare i världen, Rosengrenska stiftelsen. För frågor som rör arbetsförhållanden hänvisa till SAC papperslösa och Fackligt center för papperslösa (se avsnittet om asyl).

Lästips/fördjupning

Rådgivningsbyråns hemsida för asylsökande kvinnor samt broschyr *Är du kvinna eller flicka och söker asyl i Sverige?*, www.sweref.org/kvinnor

Bexelius Maria., *Asylrätt, kön och politik – en handbok för jämställdhet och kvinnors rättigheter*, Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar 2008.

Gratis nedladdning och mer information och lästips

www.sweref.org/kvinnor

Wilén Emma, *Täckmantel: äktenskap – Kvinnojourernas erfarenhet av fru-import*, ROKS rapport 2/2009. Gratis nedladdning www.roks.se

Zamacona Aguirre Maite, *Riktlinjer för utredning och bedömning av kvinnors skyddsbehov – Ett fungerande verktyg?* Röda Korset 2008. Gratis nedladdning www.redcross.se

Migrationsverkets riktlinjer om utredning och bedömning av skyddsbehov på grund av kön, sexuell läggning eller könsidentitet (Utlänninghandboken, flik 40.1 resp. 40.2), kontakta Migrationsverket för att få tillgång till de två riktlinjerna

UNHCR *Guidelines on Gender-related Persecution* (2002), www.unhcr.org

UNHCR *Guidance Note on Asylum Claims Based on Sexual Orientation or Gender Identity* (2008), se www.unhcr.org

Kontakt

ORGANISATIONER

- Amnesty International svenska sektionen **www.amnesty.se** 08-729 02 00
- Caritas **www.caritas.se**
- Fackligt center för papperslösa **www.fcfp.se**
- Flyktinggruppernas och Asylkomitéernas Riksråd FARR **www.farr.se**
- HIV-Sverige **www.hiv-sverige.se** 08-714 54 16
- Ingen människa är illegal **www.ingenillegal.org**
- Kvinnofridslinjen **www.kvinnofridslinjen.se** 020-50 50 50 (tolk finns vid behov)
- Kvinnojourer runt om i landet (telefonnummer via ROKS hemsida) **www.roks.se** eller SKR:s hemsida **www.kvinnojour.com**
- Riksförbundet för sexuellt likaberättigande RFSL **www.rfsl.se** 08-501 629 00
- Rosengrenska stiftelsen **www.rosengrenska.org**
- Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar **www.sweref.org/kvinnor** 0200-88 066
- Röda Korset **www.redcross.se** 08-452 46 00
- SAC Papperslösa utanpapper@sac.se
- Svenska Kyrkan **www.svenskakyrkan.se**

MYNDIGHETER OCH DOMSTOLAR

- Migrationsverket **www.migrationsverket.se**
- Migrationsdomstolarna i Stockholm Göteborg och Malmö samt Migrationsöverdomstolen i Stockholm **www.dom.se**
- Socialtjänsten (se respektive kommuns hemsida).